

...in liefde-omsloten houdt

Een wereldoorlog in de zeventiende eeuw Eén van de meest vreselijke oorlogen uit de geschiedenis speelde zich af in de zeventiende eeuw: de Dertigjarige Oorlog (1618-1648). Het begon als een godsdienstoorlog (kan het erger?) in Bohemen tussen protestanten en katholieken. Inzet van het geschil; of er bij het avondmaal alleen brood of brood en ook wijn genomen mocht worden! Weldra stond de hele 'wereld' in brand. Banale machtspolitiek van Habsburgers en Fransen, kerkpolitieke akties, plundertochten van legers – het is met geen pen te beschrijven hoeveel leed er geleden werd in Europa. Denemarken, Oostenrijk, Zweden, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Spanje mengden zich in de strijd. De Westfaalse vrede (voor Nederland het eind van de tachtigjarige oorlog) maakte een eind aan de gewelddadigheden. Maar de oorlog liet met name Duitsland in een vreselijke toestand achter, voor tientallen jaren ontwricht. Alleen Engeland kwam er zonder kleerscheuren af. Gij die de last der volken

In deze tijd leefde er een dichter die behoorde tot de Lutherse kerk en als diacoon werkte in Berlijn (1607-1676). Zijn naam was Paul Gerhardt en hij was het die in 1653 de bekende woorden dichtte uit Gezang 117 (Hoe zal ik u ontvangen, couplet 5):

Zo diep waart Gij bewogen
 Gij daaldet van uw troon;
 uit god's lijk mededogen
 zocht Gij der mensen woon,
 Gij die de last der volken,
 hun plagen duizendvoud,
 wat niemand kan vertolken,
 in liefde-omsloten houdt

De overlevering van het lied was niet zonder problemen. De oorspronkelijke melodie van Crüger, cantor in Berlijn, ging verloren en de vertaling van J.J.L. ten Kate (opgenomen in de Herv. Bundel 1938) was zeer vrij. In het Liedboek werd een en ander gecorrigeerd. Maar nog steeds klinkt er de ellende van de Dertigjarige Oorlog in door: 'Damit du alle Welt; In ihren tausend Plagen; Und grossen Jammerlast; Die kein Mund aus kann sagen; So fest umfangen hast.' Met Zijn liefde (Gerhardt: das geliebte Lieben) houdt God ons en onze wereld vast.

De overlevering van het lied was niet zonder problemen. De oorspronkelijke melodie van Crüger, cantor in Berlijn, ging verloren en de vertaling van J.J.L. ten Kate (opgenomen in de Herv. Bundel 1938) was zeer vrij. In het Liedboek werd een en ander gecorrigeerd. Maar nog steeds klinkt er de ellende van de Dertigjarige Oorlog in door: 'Damit du alle Welt; In ihren tausend Plagen; Und grossen Jammerlast; Die kein Mund aus kann sagen; So fest umfangen hast.' Met Zijn liefde (Gerhardt: das geliebte Lieben) houdt God ons en onze wereld vast. De overlevering van het lied was niet zonder problemen. De oorspronkelijke melodie van Crüger, cantor in Berlijn, ging verloren en de vertaling van J.J.L. ten Kate (opgenomen in de Herv. Bundel 1938) was zeer vrij. In het Liedboek werd een en ander gecorrigeerd. Maar nog steeds klinkt er de ellende van de Dertigjarige Oorlog in door: 'Damit du alle Welt; In ihren tausend Plagen; Und grossen Jammerlast; Die kein Mund aus kann sagen; So fest umfangen hast.' Met Zijn liefde (Gerhardt: das geliebte Lieben) houdt God ons en onze wereld vast. …in liefde-omsloten houdt.

Als er één ding fundamenteel is voor het Christendom dan is het wel de boodschap dat God liefde is. Het evangelie en de brieven van Johannes geven daarvan één groot getuigenis: God is liefde … De liefde is uit God (I Joh 4:7,8); Alzo lief heeft God de wereld gehad … (Joh. 3:16). Trouwens, Paulus kan er ook wat van: Niets kan ons scheiden van de liefde van God (Rom 8:39); De liefde als eerste vrucht van de Geest (Galaten 5:22); Het hooglied van de liefde (I Kor. 13).

Wij hebben een God, de God van de bijbel, die niet zonder zijn schepping kan zijn. Hartstochtelijk vraagt Hij naar haar, strekt Hij zich uit naar haar. Haar geschiedenis is zijn geschiedenis. Hij wil haar redden, bewaren, behouden. Hij heeft zich met zijn schepping verbonden op leven en dood. Zo'n noodzakelijk verband tussen God en zijn schepping vinden we in geen enkele religie. Het is de liefde waarmee God zijn schepping vasthoudt. Daarin is hij even 'machteloos' als wij mensen, die niet voorniets zijn beeldragers zijn. Wij weten maar al te goed dat de liefde het laatste redmiddel is. Als de ander voor ons onbereikbaar geworden is met woorden en als ook ons handelen ontoereikend geworden is, dan kunnen we elkaar alleen nog maar vasthouden met de liefde.

Zo diep waart gij bewogen: Gij daaldet van uw troon; Uit godlijk mededogen, zocht Gij der mensen woon. Daar is God, die er geen woorden meer voor heeft en die tevergeefs wacht op antwoord; Hij heeft geen ander redmiddel. Hij kan ons en onze wereld niet anders vasthouden dan met zijn liefde. Hij strekt zich naar ons uit. Hij zoekt der mensen woon. Met godlijk mededogen! Dat is de zin van Christus' komst. Zo houdt God ons in liefde omsloten.

Kerstfeest: reddende liefde

Niet alleen de zeventiende eeuw heeft een 'wereldoorlog' gekend. De twintigste eeuw telde er twee. En onze eeuw is begonnen met het betrekkelijk nieuwe fenomeen van het terrorisme. Er is geen wereldoorlog, maar de wereld is in oorlog. In de Dertigjarige Oorlog vermengden zich godsdienstige geschillen met politieke belangen. Ook vandaag is er godsdienstig fanatisme en politiek-economisch eigenbelang. Er is nog niet zoveel veranderd. Hoogstens de schaal waarop het plaatsvindt. De wereld is zo rot als een mispel. 'Stille nacht' zegt niets teveel als daar staat: een wereld verloren in schuld. Onzegbaar is het leed dat mensen elkaar aandoen. En het fysieke geweld is nog niets vergeleken bij het structurele geweld. Delen van onze wereld blijven liggen in armoede en ziekte omdat er geen rechtvaardige verdeling van geld en goederen wereldwijd te bewerken valt. 'Verloren in schuld'... het woord van een pessimist? Traditioneel gepraat van een dominee? Kom nou, we weten wel beter!

De leiding van de kinderdienst in de Stadsdennenkerk was onlangs naar de jachthaven gegaan. Ze hadden een reddingsboei meegebracht en lieten die in de dienst aan de kinderen zien. Jezus Christus is Gods reddingsboei. Je moet jezelf aan Hem vasthouden, anders ga je verloren. Hij is onze Redder. We hebben die boei aan de liturgische tafel gehangen. Toen hebben we in de dienst Titus 2 en 3 gelezen, waar God één keer en Jezus twee keer de Redder genoemd wordt. Meer nog dan het oude woord 'Heiland' (NBG-vertaling) laat het woord 'Redder' zien hoe het er met ons voorstaat. Jezus Christus is Gods reddingsaktie. Eén van de mooiste teksten voor een kerstpreek vinden we in Titus 3: 'Maar toen zijn de goedheid en mensliefde van God, onze redder, openbaar geworden en heeft hij ons gered, niet vanwege onze rechtvaardige daden, maar uit barmhartigheid.' (vers 4; NBV)

Kerst: Gods liefde in Christus Straks zal het Kerstfeest zijn. Dan zullen wij onze liederen zingen. Ook dat mooie lied van Paul Gerhardt. Al die liederen getuigen van het geloof dat Gods liefde in Jezus Christus manifest geworden is. Ze nodigen ons uit tot de belijdenis, dat hij onze Redder is. Onze gemoedsgesteldheid verschilt niet zo heel veel van die van Paul Gerhardt. Hij verloor vier van zijn vijf kinderen. Hij zag de wereld in brand staan. Persoonlijk verdriet en de nood van de wereld waren voor hem de werkelijkheid van alledag. En toch schreef hij liederen van geloofsvertrouwen. Hij was er zeker van dat God ons en onze wereld 'in liefde omsloten houdt'. Jezus Christus is de manifestatie van Gods liefde. In hem, het kind van Bethlehem en de man van Golgotha, tekent zich de weg af waarlangs wij gered worden. Die weg mogen wij gaan, prediken, wijzen! Dat proberen wij te doen met alle kracht en creativiteit die in ons is. Jezus Christus: het Licht der wereld! De Fakkels in onze duisternis! Hij is het die vrede brengt in ons hart, ja veel méér nog: vrede heel concreet en daadwerkelijk; op aarde. Ik wens u allen een blij en gezegend Kerstfeest.